

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Utformningen av EU:s agenda för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2020–2030: ett bidrag från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

(yttrande på eget initiativ)

(2020/C 97/06)

Föredragande: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	24.1.2019
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	15.11.2019
Antagande vid plenarsessionen	11.12.2019
Plenarsession nr	548
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	178/1/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK uppmanar kommissionen att ta stor hänsyn till följande rekommendationer och slutsatser vid utarbetandet av agendan för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2020–2030 (nedan kallad "agendan"), att i större utsträckning genomföra FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (nedan kallad "konventionen") och att fullgöra sina åtaganden enligt Agenda 2030 och målen för hållbar utveckling, där funktionsnedsättning nämns elva gånger. EESK rekommenderar i synnerhet följande:

1.2 Att det ska finnas kontaktpunkter för funktionsnedsättningsfrågor vid kommissionens samtliga generaldirektorat och byråer, liksom vid alla EU-institutioner, att den främsta kontaktpunkten ska finnas inom kommissionens generalsekretariat, mot bakgrund av funktionsnedsättningsfrågornas övergripande karaktär, samt att en kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (som består av dessa kontaktpunkter) övervakar genomförandet av agendan. Eftersom det nu kommer att finnas en kommissionsledamot med ansvar för jämlikhet är det även mycket viktigt att en kontaktpunkt finns vid GD Rättsliga frågor.

1.3 Att en interinstitutionell mekanism inrättas mellan kommissionen, parlamentet och rådet⁽¹⁾, och att deras ordförande sammanträder i början av varje mandatperiod. EESK efterlyser även att en arbetsgrupp för funktionsnedsättningsfrågor inrättas i rådet för att underlätta detta.

1.4 Att EU:s institutioner tillgängliggör alla medel och personalresurser och allt ekonomiskt stöd som krävs för EU:s övervakningsram för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning för att säkerställa att den kan utföra sina arbetsuppgifter i enlighet med artikel 33.2 i konventionen.

1.5 Att det inrättas ett europeiskt organ för frågor som rör tillgänglighet som ska övervaka genomförandet av EU:s tillgänglighetslagstiftning.

1.6 Att kommissionen ser över de befogenheter som delas med medlemsstaterna och som härrör från konventionen och unionsrätten i syfte att fastställa var EU kan arbeta tillsammans med medlemsstaterna för genomförandet. Detta bör göras genom att en befogenhetsförklaring tas fram, genom vilken förklaringen om exklusiva EU-befogenheter revideras och det fakultativa protokollet till konventionen ingås.

⁽¹⁾ Rekommendationerna från kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning till EU år 2015.

1.7 Att kommissionen integrerar principerna i den sociala pelaren i agendan, med särskilda förslag för genomförandet av princip 17 om inkludering av personer med funktionsnedsättning.

1.8 Att konkreta åtgärder vidtas för att genomföra agendan. Följande är de mest brådskande åtgärder som bör vidtas: antagande av lagstiftning som bekämpar alla former av diskriminering på grund av funktionsnedsättning ⁽²⁾, ett direktiv som harmoniserar erkännandet av bedömning av funktionsnedsättning i hela EU för att underlätta rörelsefriheten för personer med funktionsnedsättning, åtgärder som garanterar rätten till politiskt deltagande på EU-nivå för personer med funktionsnedsättning och vägledning till medlemsstaterna för att säkerställa detsamma på nationell nivå, bindande lagstiftning som harmoniserar tillgänglighetsstandarder för bebyggd miljö, åtgärder som harmoniserar minimistandarder för skälig anpassning på arbetsplatsen och fastställer riktlinjer för minimistandarder för nivån på förmånerna till personer med funktionsnedsättning och för tillhandahållande av tjänster, däribland stöd till självständigt boende och, när så är möjligt, tillhandahållande av personlig assistans i medlemsstaterna.

1.9 Att frågor som rör jämlik behandling av personer med funktionsnedsättning integreras i all EU-politik för ekonomiska och sociala frågor samt miljöfrågor, särskilt jämställdhetsstrategin, ungdomsgarantin, den gröna nya given, barngarantin och den kommande grönboken om äldre.

1.10 Att EU:s institutioner och medlemsstater kommer överens om en garanti för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, i likhet med ungdomsgarantin, för att se till att personer med funktionsnedsättning får tillgång till sysselsättning, praktikplatser, arbetsförmedling och vidareutbildning.

1.11 Att EU:s budget stöder personer med funktionsnedsättning på ett bättre sätt genom att investera i forskning om utvecklingen av nya tekniska hjälpmedel, avsätta medel till att öka tillgängligheten inom programmen inom Erasmus+ för att öka deltagandet av personer med funktionsnedsättning, finansiera övergången från institutionsbaserad omsorg till familje- och samhällsbaserad vård och självständigt boende, i kombination med starka övervaknings- och utvärderingsmekanismer på medlemsstatsnivå, samt investera EU-medel strategiskt för att genomföra konventionen i medlemsstaterna, i synnerhet på områden där EU inte har fullständiga befogenheter.

1.12 Att agendan spelar en roll i främjandet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i EU:s yttre åtgärder.

1.13 Att det är centralt för agendan att förbättra insamlingen och offentliggörandet av data om personer med funktionsnedsättning inom ramen för Eurostats arbete.

1.14 Att agendan inbegriper tydliga och konkreta riktmärken och mätbara indikatorer, i synnerhet för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning, ungdomar och äldre personer med funktionsnedsättning samt flyktingar och migranter och hbtqi-personer med funktionsnedsättning.

1.15 Att kommissionen sätter tryck på medlemsstaterna, genom den europeiska planeringsterminen, för att de ska utarbeta sina egna nationella strategier för funktionsnedsättning för att främja integrering av jämlik behandling av personer med funktionsnedsättning, och ta upp genomförandet av konventionen i de nationella reformprogrammen.

1.16 Att agendan inbegriper ökad medvetenhet om rättigheter för personer med funktionsnedsättning enligt konventionen.

⁽²⁾ I enlighet med artikel 1 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning innefattar personer med funktionsnedsättning "personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra".

1.17 Att det tas absolut hänsyn till rättigheter för personer med funktionsnedsättning och genomförandet av konventionen, i fullt samråd med och med deltagande av organisationer för personer med funktionsnedsättning, när social dialog äger rum på EU-nivå och nationell nivå och kollektivavtal förhandlas av arbetsmarknadens parter.

1.18 Att organisationer för personer med funktionsnedsättning och organisationer i det civila samhället deltar fullt ut och aktivt i avfattandet, genomförandet och styrningen av agendan.

2. Inledning

2.1 Eftersom agendan är en strategi som kommer att utarbetas och genomföras i ett sammanhang där EU och samtliga medlemsstater har undertecknat och ratificerat konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning understryker EESK att den bör fungera som ett sätt att ta itu med hela tillämpningsområdet för konventionen.

2.2 Till skillnad från den nuvarande handikappstrategin bör agendan 2020–2030 även beakta den oskiljbara korrelationen mellan skyldigheter enligt konventionen och åtagandet gentemot målen för hållbar utveckling och pelaren för sociala rättigheter. EESK föreslår därför att agendan ges namnet "EU-agendan för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2020–2030".

2.3 Mot bakgrund av granskningen av EU, som utfördes av kommittén för konventionen 2015, påpekar EESK att agendan även måste konstrueras kring de avslutande iakttagelserna och rekommendationerna.

2.4 Den nya agendan bör baseras på en gränsöverskridande, omfattande översyn av all EU-lagstiftning och EU-politik, och vara samstämmig med andra EU-initiativ och EU-strategier i syfte att säkerställa fullständig harmonisering med konventionen. Den måste även spegla den människorättsliga strategin för funktionsnedsättning och integrera den senaste utvecklingen på områdena sociala och digitala rättigheter.

2.5 Med beaktande av sårbarheten hos vissa grupper av personer med funktionsnedsättning bör alla delar av agendan särskilt uppmärksamma kvinnor, barn, unga och äldre med funktionsnedsättning, flyktingar och migranter med funktionsnedsättning, hbtqi-personer med funktionsnedsättning samt hemlösa personer med funktionsnedsättning.

3. Principerna inom EU-agendan för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

3.1 I enlighet med de allmänna principerna i artikel 3 i konventionen anser EESK att agendan bör integrera funktionsnedsättningsfrågor i all EU-politik och all EU-lagstiftning som påverkar livet för personer med funktionsnedsättning. Den måste upprätthålla principerna om icke-diskriminering, tillgänglighet, deltagande och inkludering, lika möjligheter, jämställdhet mellan kvinnor och män, respekt för inneboende värde och individuellt självbestämmande, accepterande av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten samt erkännande av den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos personer med funktionsnedsättning och av deras rätt att bevara sin identitet.

4. Tillämpningsområdet för EU-agendan för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

4.1 Bekämpning av diskriminering och ojämlikheter ⁽³⁾

4.1.1 Hälften av alla EU-medborgare anser att det förekommer omfattande diskriminering på grund av funktionsnedsättning i EU, och andelen ökar ⁽⁴⁾. EESK uppmanar därför eftertryckligen till följande:

4.1.2 Att EU:s institutioner vidtar åtgärder för antagandet av ett övergripande direktiv om icke-diskriminering (på grund av funktionsnedsättning) som skyddar personer med funktionsnedsättning mot diskriminering på alla områden i livet. Direktivet måste erkänna att nekandet av skälig anpassning på något område i livet är en form av diskriminering på grund av funktionsnedsättning, och även erkänna andra former av diskriminering, t.ex. diskriminering på grund av anknytning, diskriminering på flera grunder och intersektionell diskriminering.

⁽³⁾ Artiklarna 1, 21 och 26 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och artiklarna 10 och 19 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

⁽⁴⁾ Särskild Eurobarometer 437. Finns på https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2077_83_4_437_ENG

4.1.3 Att EU:s institutioner påskyndar antagandet av Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen) samt konkreta åtgärder för att förebygga, bekämpa och bestraffa könsrelaterat våld.

4.1.3.1 Att alla EU-institutioner säkerställer tillgänglighet i sina roller som offentliga arbetsgivare, exempelvis genom att säkerställa att interna och externa webbplatser är tillgängliga samt personalpolitik och personalförfaranden som ökar antalet anställda med funktionsnedsättning och delaktigheten vid Europaskolorna.

4.1.3.2 Att EU:s institutioner säkerställer åtgärder för att avhjälpa bristen på lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning med hjälp av EU-medel. Större uppmärksamhet bör ägnas åt dem som upplever diskriminering på flera grunder eller intersektionell diskriminering på grund av nationalitet, ålder, ras eller etnicitet, kön, religion eller övertygelse, könsidentitet och sexuell läggning.

4.1.3.3 Att artikel 7 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013⁽⁵⁾ om gemensamma bestämmelser 2014–2020 införlivas i den nya föreslagna förordningen om gemensamma bestämmelser 2021–2027, i enlighet med EESK:s tidigare rekommendationer, och att denna princip infogas direkt i huvudtexten i den föreslagna Eruf-förordningen. Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning bör även inbegripas som en förutsättning för att program ska få åtnjuta EU-medel.

4.1.3.4 Att EU:s institutioner integrerar frågor rörande jämlik behandling av personer med funktionsnedsättning i all EU-politik för ekonomiska och sociala frågor samt miljöfrågor, nämligen jämställdhetsstrategin, ungdomsgarantin, den gröna nya given, barngarantin och den kommande grönboken om åldrande.

4.1.3.5 Att kommissionen främjar överensstämmelse mellan medlemsstaternas lagstiftning om rättskapacitet och konventionen⁽⁶⁾ och underlättar utbyte av expertis mellan medlemsstaterna.

4.2 Säkerställande av fullständigt deltagande och fri rörlighet

4.2.1 Personer med funktionsnedsättning hindras fortfarande från att utöva rätten till fri rörlighet i EU på grund av avsaknaden av harmoniserat erkännande av bedömning av funktionsnedsättning, och oförmågan att överföra rätten till stödtjänster och förmåner vid flytt till en annan medlemsstat. Fortsatt institutionalisering, brist på investeringar i samhällsbaserade tjänster och allmänna tjänsters generella otillgänglighet utgör också ett hinder för delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. EESK uppmanar därför eftertryckligen till följande:

4.2.2 Att kommissionen föreslår ett direktiv som harmoniserar erkännandet av bedömning av funktionsnedsättning för personer som flyttar mellan medlemsstater. I och med ett sådant direktiv måste EU:s institutioner upprätthålla rätten till rörelsefrihet för personer med funktionsnedsättning genom att säkerställa att sociala förmåner kan överföras, antingen genom att de fortsatt tillhandahålls av ursprungsmedlemsstaten, genom att de tillhandahålls av den nya medlemsstat där personen är bosatt eller genom en gradvis överföring mellan de två medlemsstaterna. Likvärdiga rättigheter och berättigande till tjänster måste säkerställas för personer med funktionsnedsättning som flyttar till en annan medlemsstat. Detta måste göras på ett samordnat sätt som underlättar en smidig och snabb överförbarhet för dessa förmåner⁽⁷⁾, inbegripet personlig assistans.

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006 (EUT L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁽⁶⁾ Allmän kommentar nr 1 (2014) om likhet inför lagen från kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁽⁷⁾ Rekommendationer från kommittén för konventionen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 18.

4.2.2.1 Att EU:s institutioner säkerställer att EU-medel aldrig används för att främja institutionalisering av personer med funktionsnedsättning⁽⁸⁾ och att de aktivt investeras i samhälls- och familjebaserade tjänster. Det är mycket viktigt att unga människor som deltar i den europeiska solidaritetskåren inte tilldelas platser inom institutionsvård som upprätthåller segregering. Investeringar bör även gå till utbildning av personal som för närvarande arbetar inom institutioner för att erbjuda samhällsbaserad vård som är förenlig med konventionen och som tas fram tillsammans med personer med funktionsnedsättning. Kommissionen bör även öka medvetenheten om den skada som åsamkas personer med funktionsnedsättning av omvårdnadsinstitutioner, för att ge medlemsstaterna incitament att övergå till samhällsbaserade alternativ.

4.2.2.2 Att EU:s institutioner prioriterar tillgången till kultur och fritid genom utnyttjande av EU-medel, nämligen genom att främja och formalisera användningen av EU-intyget om funktionsnedsättning i alla medlemsstater, med stöd av finansiering från EU.

4.2.2.3 Att EU:s institutioner säkerställer tillhandahållandet av teckenspråk, blindskrift och lättläst text, när så efterfrågas, inom ramen för dialogen med medborgarna.

4.2.2.4 Att EU:s institutioner genomför politiska initiativ för att undanröja alla hinder som står i vägen för politiskt deltagande för personer med funktionsnedsättning och berövar dem rätten att rösta och ställa upp i val, i synnerhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning och psykiska problem som drabbas av särskild diskriminering. Kommissionen måste även säkerställa full tillgänglighet i valprocessen. För detta ändamål bör kommissionen främja att alla medlemsstater säkerställer politiskt deltagande för sina medborgare med funktionsnedsättning i sina nationella, regionala och lokala valprocesser.

4.2.2.5 Att EU:s institutioner vidtar lämpliga åtgärder för att säkerställa att alla personer med funktionsnedsättning kan utöva alla de rättigheter som är förankrade i EU:s fördrag och lagstiftning, uppmuntrar till icke tvingande åtgärder och beslutsfattande med stöd för personer med funktionsnedsättning, och säkerställer frihet och säkerhet för alla personer med funktionsnedsättning.

4.2.2.6 Att EU:s institutioner främjar ett strukturellt deltagande av personer med funktionsnedsättning och organisationer för personer med funktionsnedsättning, däribland de som arbetar för barn med funktionsnedsättning, i alla beslutsprocesser, både nationellt och på EU-nivå, samt finansierar kapacitetsuppbyggnad inom organisationer för personer med funktionsnedsättning. Kommissionen och andra EU-organ bör även säkerställa att personer med funktionsnedsättning enkelt kan delta i offentliga samråd.

4.3 Att åstadkomma tillträde i alla miljöer

4.3.1 Otillgängliga offentliga utrymmen, byggnader, transporter och teknikformer hindrar fortfarande alltför många personer med funktionsnedsättning från att kunna ha en aktiv roll i samhället och äventyrar deras säkerhet. EESK uppmanar därför eftertryckligen till följande:

4.3.1.1 Att kommissionen vidtar konkreta åtgärder för att skapa ett europeiskt organ för frågor som rör tillgänglighet, liknande det amerikanska organet för frågor som rör tillgänglighet, i syfte att övervaka genomförandet av EU:s tillgänglighetslagstiftning, och underlätta utarbetandet av standarder och riktlinjer för tillgänglighet, utbyte av bästa praxis och meningsfullt deltagande av representativa organisationer för personer med funktionsnedsättning på tillgänglighetsområdet.

4.3.2 Att EU:s institutioner själva strävar efter högsta tillgänglighetsstandard inom fysisk infrastruktur och tjänster och i digitalt hänseende, och säkerställer full tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning på EU-förvaltningens samtliga webbplatser och kontaktformulär.

4.3.2.1 Att EU:s institutioner genom lagstiftning och andra åtgärder (till exempel standardisering) åtgärdar de brister som lämnats kvar av den europeiska rättsakten om tillgänglighet i syfte att harmonisera minimistandarder för tillgänglighet för alla aspekter av den bebyggda miljön⁽⁹⁾, både i städer och i landsbygdsområden, och att de inte förbiser bestämmelser som rör personer med intellektuell och/eller psykosocial funktionsnedsättning.

⁽⁸⁾ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 19 och allmän kommentar nr 5.

⁽⁹⁾ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artiklarna 9 och 20.

4.3.2.2 Att kommissionen ser över, utökar och stärker passagerarrättigheterna för personer med funktionsnedsättning, exempelvis genom att offentliggöra ett nytt lagstiftningsförslag om multimodal transport, se över Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006⁽¹⁰⁾ om flygpassagerares rättigheter för personer med funktionsnedsättning och undanröja, harmonisera och utförligt definiera fallen av "nekad ombordstigning" och förbättra andra befintliga förordningar.

4.3.2.3 Att EU:s institutioner tydligt tar ställning när det gäller att avskaffa de erfordrade föransmälningssperioderna för assistans vid tågresor i EU:s nya förordning om tågresenärers rättigheter.

4.3.2.4 Att kommissionen ytterligare förbättrar tillgängligheten till järnväg för personer med funktionsnedsättning⁽¹¹⁾ genom att säkerställa att medlemsstaterna garanterar att alla järnvägsperronger är tillgängliga och underlättar tillträdet till järnvägsvagnar, inte enbart när det gäller nybyggda sådana, utan även när det gäller anpassning av befintlig infrastruktur.

4.3.2.5 Att kommissionen erbjuder vägledning för medlemsstaterna om hur de kan genomföra EU:s direktiv om gemensamma minimistandarder för processuella rättigheter för brottsoffer eller personer som misstänks eller anklagas för brott med avseende på funktionsnedsättning⁽¹²⁾, däribland utbildning om rättigheter för personer med funktionsnedsättning riktad till personer som är inblandade i tillgång till rättslig prövning. Organisationer för personer med funktionsnedsättning bör betraktas som samarbetspartner och ha särskild status som legitimerar dem i domstolarna.

4.3.2.6 Att kommissionen säkerställer att tillhandahållande av tillgänglighet är ett kriterium för berättigande till EU-stöd⁽¹³⁾.

4.3.2.7 Att kommissionen investerar i forskning för utveckling av nya tekniska hjälpmedel och enheter för personer med funktionsnedsättning.

4.3.2.8 Att tillgänglighet betraktas som att det går hand i hand med hållbarhet, t.ex. inom bygg- och transportbranschen, samt som en förutsättning för att uppnå ett grönnare Europa för alla.

4.3.2.9 Att kommissionen stöder medlemsstaterna i att förbättra tillgängligheten i ny och befintlig bebyggd miljö, i synnerhet bostäder, och i att förbättra utbildning om assistans för tillgänglighet för personal inom alla transportnät.

4.3.2.10 Att medlemsstaterna får stöd av kommissionen i syfte att säkerställa att personer med funktionsnedsättning ges tillträde till, och stöd att ha råd med, hjälpmedel, tekniska hjälpmedel och tjänster, oavsett i vilket EU-land dessa erbjuds.

4.3.2.11 Att kommissionen stöder medlemsstaterna i att garantera att offentlig upphandling säkerställer tillträde för personer med funktionsnedsättning i egenskap av medborgare, mottagare och offentliganställda.

4.3.2.12 Att kommissionen förser medlemsstaterna med nödvändigt stöd till införlivande av direktivet om webbtillgänglighet på ett korrekt sätt och inom utsatt tid.

⁽¹⁰⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet (EUT L 204, 26.7.2006, s. 1).

⁽¹¹⁾ Under nästa översyn av kommissionens förordning (EU) nr 1300/2014 av den 18 november 2014 om tekniska specifikationer för driftskompatibilitet avseende tillgängligheten till Europeiska unionens järnvägssystem för personer med funktionsnedsättningar och personer med nedsatt rörlighet (EUT L 356, 12.12.2014, s. 110).

⁽¹²⁾ Artikel 13 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁽¹³⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 83.

4.4 Främjande av sysselsättning och yrkesutbildning av god kvalitet

4.4.1 Sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning förblir oproportionerligt låg jämfört med den bland personer utan funktionsnedsättning, och ligger på 48,1 % jämfört med 73,9 %. Sysselsättningen bland kvinnor med funktionsnedsättning är markant lägre ⁽¹⁴⁾. EESK uppmanar därför eftertryckligen till följande:

4.4.2 Att kommissionen föreslår åtgärder som harmoniserar kraven inom EU på vad arbetsgivare är skyldiga att erbjuda, och i sin tur vilket stöd regeringar måste erbjuda sina arbetsgivare, i syfte att tillhandahålla skälig anpassning för arbetstagare med funktionsnedsättning ⁽¹⁵⁾.

4.4.3 Att EU:s institutioner blir förebilder när det gäller att sysselsätta personer med funktionsnedsättning genom att öka andelen anställda med funktionsnedsättning inom institutionerna och i EU-förvaltningen.

4.4.3.1 Att kommissionen studerar effektiviteten hos de kvotssystem som många medlemsstater använder för att främja anställning av personer med funktionsnedsättning i syfte att främja bästa praxis och potentiellt införa ett sådant system för EU-förvaltningen.

4.4.3.2 Att EU:s institutioner vidtar åtgärder för att investera EU-medel i initiativ för utbildning och anställning av samt rörlighet i arbetssyfte för personer med funktionsnedsättning, inbegripet stöd för socialt företagande och företag inom den sociala ekonomin som främjar alla typer av inkluderande sysselsättning i enlighet med konventionen, med särskilt fokus på unga människor, kvinnor, migranter och flyktingar samt äldre arbetstagare med funktionsnedsättning ⁽¹⁶⁾. Tonvikten bör läggas på att stödja personer med funktionsnedsättning att utöva ett val när det gäller deras yrkesområde och det bör även investeras i yrkesinriktad rehabilitering, behållande av anställning, karriärutveckling och politik för återgång i arbete, med tonvikt på kompetensutveckling för framväxande yrken.

4.4.3.3 Att EU:s institutioner och medlemsstater kommer överens om en garanti för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, i likhet med ungdomsgarantin, för att se till att personer med funktionsnedsättning får tillgång till sysselsättning, praktikplatser, arbetsförmedling och vidareutbildning. Ett sysselsättningsinitiativ för personer med funktionsnedsättning bör avsätta finansiella resurser för att stödja detta mål.

4.4.3.4 Att kommissionen ger medlemsstaterna nödvändigt stöd för att säkerställa att Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1158 ⁽¹⁷⁾ om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhängiggårdare genomförs till fullo och ger föräldrar till personer med funktionsnedsättning tillgång till adekvat ledighet och flexibla arbetsformer, och att kommissionen verkar för att personer med funktionsnedsättning själva ska ha rätt till samma flexibilitet.

4.4.3.5 Att den europeiska planeringsterminen och lagstiftning används som verktyg för att säkerställa att arbetstagare med funktionsnedsättning får en lämplig/överenskommen lön på samma nivå som anställda utan funktionsnedsättning, och aldrig lägre än minimilön. Kommissionen bör använda EU-medel för att se över god praxis och sysselsättningslagstiftning om återintegrering och rehabilitering av arbetstagare efter lång sjukledighet och arbetstagare som kan ha förvärvat en funktionsnedsättning.

4.4.3.6 Att kommissionen stöder medlemsstaterna i att minska risken vid övergången till arbetsmarknaden genom att erbjuda mer flexibla förmåns- och understödssystem till personer med funktionsnedsättning för att undvika att skyddsnet mot fattigdom går förlorade och för att ge incitament till anställning.

4.4.3.7 Att kommissionen utövar påtryckningar på medlemsstaterna för att de bättre ska bistå arbetsgivare vid anskaffning av information om – och finansiering av – tekniska hjälpmedel, när de gör arbetsplatser mer tillgängliga och gör arbetstiderna mer flexibla i förhållande till den enskildes behov. Kommissionen bör i synnerhet stödja forskning för att ta fram en nyttokalkyl för arbetsplatser som är inkluderande för personer med funktionsnedsättning.

⁽¹⁴⁾ <https://www.disability-europe.net/theme/employment>

⁽¹⁵⁾ Artiklarna 5 och 27 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁽¹⁶⁾ Artikel 27 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁽¹⁷⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1158 av den 20 juni 2019 om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhängiggårdare och om upphävande av rådets direktiv 2010/18/EU (EUT L 188, 12.7.2019, s. 79).

4.4.3.8 Att kommissionen förser medlemsstaterna med nödvändigt stöd för att säkerställa att rådets direktiv 2000/78/EG⁽¹⁸⁾, som förbjuder diskriminering i arbetslivet, genomförs fullt ut. Kommissionen och medlemsstaterna bör även gå vidare med antagandet av förslaget till övergripande direktiv om icke-diskriminering vid tillgång till varor och tjänster, eftersom diskriminering på detta område kan ge upphov till diskriminering på arbetsmarknaden.

4.4.3.9 Att kommissionen stöder medlemsstaterna vid integrering av politik för företagens sociala ansvar och för funktionsnedsättning i syfte att integrera funktionsnedsättningsfrågor i företagens sysselsättningspolitik. Kommissionen bör även stödja medlemsstaterna i att främja aspekter rörande funktionsnedsättning och tillgänglighet i den icke-finansiella information som företag tillhandahåller.

4.4.3.10 Att kommissionen stöder rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i hela EU så att de kan utöva sina arbetstagar- och fackföreningsrättigheter på samma sätt som andra. Detta bör göras i samarbete med arbetsmarknadsparterna. I synnerhet bör den europeiska processen när det gäller mångfaldsstadgor ha starkare fokus på att främja funktionsvarierade arbetsstyrkor.

4.4.3.11 Att arbetsmarknadens parter, när de deltar i den sociala dialogen på EU-nivå och när de tecknar kollektivavtal, beaktar genomförandet av konventionen och rättigheterna för arbetstagar och anställda med funktionsnedsättning, i samråd med organisationer på EU-nivå för personer med funktionsnedsättning.

4.5 Tillhandahållande av inkluderande utbildning och livslångt lärande av god kvalitet

4.5.1 Det är fortfarande svårt för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till allmän utbildning, vilket ofta leder till segregerade utbildningsmiljöer. Det är i genomsnitt 13 % mer sannolikt att personer med funktionsnedsättning i EU har högst grundskoleutbildning jämfört med sina likar utan funktionsnedsättning, och det är 14 % mer sannolikt att de inte går vidare till högre utbildning⁽¹⁹⁾. EESK uppmanar därför eftertryckligen till följande:

4.5.2 Att EU:s institutioner investerar EU-medel i inkluderande lärandemiljöer, insatser i barndomen, program för livslångt lärande och utbildningsprogram i syfte att bistå vid övergången från utbildning till anställning för personer med funktionsnedsättning. Rörligheten i yrkeslivet för personer med funktionsnedsättning bör också främjas.

4.5.2.1 Att EU:s institutioner vidtar specifika åtgärder för att säkerställa delaktighet för barn och unga med funktionsnedsättning i sitt eget system med Europaskolor för barn till EU-anställda.

4.5.2.2 Att kommissionen vidtar konkreta åtgärder för att öka deltagandet av personer med funktionsnedsättning inom högre utbildning genom att tillhandahålla bistånd för stödbehov och kostnader vid studier eller utbildning.

4.5.2.3 Att kommissionen vidtar åtgärder för att öka tillträdet till program inom ramen för Erasmus+ och öka deltagandet av personer med funktionsnedsättning genom att tillhandahålla bistånd för stödbehov och kostnader vid studier eller utbildning utomlands.

4.5.2.4 Att kommissionen förser medlemsstaterna med det stöd som krävs för att utbilda personal i vanliga skolor och stödja utbildning av elevassistenter som är specialiserade på funktionsnedsättning i syfte att främja delaktighet för barn med funktionsnedsättning i vanliga skolor. Utbildningen bör även ha fokus på hur tekniska hjälpmedel kan användas för att integrera elever med funktionsnedsättning på ett bättre sätt. Uppmärksamhet bör även ägnas åt att skapa bra arbetsförhållanden i klassrummet och åt att minska storleken på klasserna.

⁽¹⁸⁾ Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling (EGT L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁽¹⁹⁾ ANED, på grundval av uppgifter från Eurostat 2016, personer med och utan funktionsnedsättning (ålder: 30–34 år), skillnad i procentenheter.

4.6 Bekämpning av osäkra anställningar, fattigdom och social utestängning

4.6.1 Personer med funktionsnedsättning i EU löper i genomsnitt 9 % större risk att utsättas för fattigdom och social utestängning än sina likar utan funktionsnedsättning⁽²⁰⁾. EESK uppmanar därför eftertryckligen till följande:

4.6.1.1 Att EU:s institutioner säkerställer att den nya agendan inbegriper specifika åtgärder för att främja ett inkluderande socialt trygghetssystem och att kommissionen fastställer riktlinjer för medlemsstaterna avseende ett socialt grundskydd för personer med funktionsnedsättning och anhörigvårdare som skulle garantera dem en rimlig levnadsstandard⁽²¹⁾. Kommissionen och medlemsstaterna bör säkerställa att personer med funktionsnedsättning, i synnerhet personer som har förvärvat en funktionsnedsättning under sin karriär och vilkas avgiftsperioder för pensionsförsäkring är kortare, omfattas av lämpliga arrangemang för socialt skydd före och efter pensionsåldern.

4.6.1.2 Att kommissionen tillhandahåller vägledning om reformer som rör förmåner till stöd för den extra kostnaden för funktionsnedsättningsrelaterade apparater, tekniska hjälpmedel, boende, transporter etc. Kommissionen bör sätta press på medlemsstaterna att vara mer flexibla, låta personer med funktionsnedsättning behålla förmåner när de kommer ut på arbetsmarknaden, balansera oproportionerliga utgifter, minska risken för fattigdom bland förvärvsarbetande och ge incitament för anställning.

4.6.1.3 Att kommissionen tillhandahåller vägledning till medlemsstaterna om bedömningsförfaranden för funktionsnedsättning för att säkerställa att personer med sällsynta sjukdomar eller flerfunktionsnedsättningar inte åsidosätts. Kommissionen måste även bestämt avråda medlemsstaterna, genom den europeiska planeringsterminen, från att minska förmånerna till sina medborgare med funktionsnedsättning och på så vis öka risken för fattigdom och social utestängning. Kommissionen bör uppmana medlemsstaterna att se över hur rättvisa deras förmåner till personer med funktionsnedsättning är under hela livet för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning som blir äldre och äldre personer som förvärvat en funktionsnedsättning inte förlorar tillgången till stödåtgärder.

4.6.1.4 Att den sociala resultatavslutningen anpassas så att den integrerar mått som särskilt avser personer med funktionsnedsättning i syfte att komplettera de ökande kopplingarna mellan den europeiska planeringsterminen och pelaren för sociala rättigheter.

4.6.1.5 Att kommissionen förser medlemsstaterna med det stöd som krävs för att på ett korrekt sätt genomföra rådets rekommendation om social trygghet för atypiska anställningsavtal och för att säkerställa att ingen person med funktionsnedsättning, i arbete eller ej, nekas sin rätt till lämplig sjukförsäkring och andra förmåner.

4.6.1.6 Att kommissionen stöder medlemsstaterna i att främja tillgång till hälso- och sjukvård för personer med funktionsnedsättning på lika grunder som andra⁽²²⁾.

4.6.2 Att kommissionen säkerställer att tidigare, nuvarande och framtida anställda personer med funktionsnedsättning inom EU-förvaltningen, eller försörjningsberoende familjemedlemmar som påverkas av en funktionsnedsättning, åtnjuter en omfattande sjukförsäkring som kan förse dem med bästa möjliga hälso- och sjukvård och livskvalitet.

4.7 Att göra EU till en global ledare, bortom dess gränser, när det gäller att se till att ingen hamnar på efterkälken

4.7.1 EU är världens största givare av utvecklingsbistånd. EU och medlemsstaterna bör, i egenskap av parter i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i sina yttre åtgärder. EESK uppmanar därför eftertryckligen till följande:

4.7.2 Att EU:s institutioner vidtar åtgärder för att säkerställa att alla EU-finansierade åtgärder i tredjeländer efterlever de allmänna principerna i konventionen, som beskrivs i punkt 3.1.

⁽²⁰⁾ EU-SILC 2016.

⁽²¹⁾ Artikel 28 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁽²²⁾ Rekommendationerna från kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, punkt 63.

4.7.2.1 Att EU:s institutioner vidtar åtgärder för att säkerställa att kandidatländer och potentiella kandidatländer för EU-anslutning lämnar bevis på att de säkerställer rättigheterna för personer med funktionsnedsättning på samma nivå som EU:s medlemsstater. Kommissionen bör även garantera att de finansiella instrumenten för stöd inför anslutningen används för att förbättra deras situation.

4.7.2.2 Att kommissionen ökar medvetenheten om konventionen och de behov som personer med funktionsnedsättning har, inbegripet tillgänglighet, på området för katastrofhjälp och humanitärt bistånd samt medvetenhet om funktionsnedsättningsfrågor i EU:s delegationer.

4.7.2.3 Att EU:s institutioner säkerställer en tydlig uppföljning av EU:s samförstånd om utveckling och stöder inkluderandet av funktionsnedsättningsmarkörerna från OECD:s kommitté för utvecklingsbistånd i EU:s samarbetsprogram, projekt och verksamheter runtom i världen.

4.7.2.4 Att EU:s institutioner säkerställer att rättigheter upprätthålls och att tillräckligt och lämpligt stöd ges till personer med funktionsnedsättning som kommer till EU som asylsökande eller flyktingar, eller i fråga om att erbjuda stöd till personer som har drabbats av funktionsnedsättning medan de flydde sitt land.

4.7.2.5 Att kommissionen bistår medlemsstaterna när det gäller att hantera funktionsnedsättningsfrågor i dialoger med tredjeländer. Kommissionen bör även arbeta för att främja samtycke och åtaganden rörande funktionsnedsättningsfrågor i internationella forum (FN, Europarådet, OECD).

4.7.2.6 Att kommissionen mot bakgrund av brexit stöder medlemsstaterna i att säkerställa att medborgare från EU som för närvarande bor i Förenade kungariket, och vice versa, fortsätter att få det stöd som för närvarande ges av deras ursprungsland.

5. Styrning, genomförande och övervakning

5.1 Med beaktande av de avslutande iakttagelserna från kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning till EU rekommenderar EESK starkt att kontaktpunkter för funktionsnedsättningsfrågor utses i EU:s alla institutioner, byråer och organ, nämligen Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, Europeiska utrikestjänsten, Europeiska regionkommittén etc., samt i sådana byråer som Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter och Europeiska jämställdhetsinstitutet. Kontaktpunkter bör även inrättas inom i alla kommissionens generaldirektorat. Eftersom funktionsnedsättningsfrågor är övergripande till sin karaktär bör den centrala kontaktpunkten ligga under kommissionens generalsekreterare. Detta kommer att vara nödvändigt för att övervaka EU-institutionernas genomförande av konventionen och agendan. EESK föregår med gott exempel och har sin egen kontaktpunkt för funktionsnedsättningsfrågor och den permanenta studiegruppen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som stöds av SOC-sektionens sekretariat. EESK uppmanar även eftertryckligen till följande:

5.2 Att det, då det kommer att finnas en kommissionsledamot med en jämlikhetsportfölj, inrättas en kontaktpunkt inom GD Rättsliga frågor för att bistå henne i hennes roll. Detta är av mycket stor vikt.

5.3 Att det nuvarande systemet med en högnivågrupp för handikappfrågor ersätts med en "kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning" som fungerar som plattform för regelbundna möten med alla kontaktpunkter för funktionsnedsättningsfrågor i de olika direktoraten, institutionerna och byråerna, samt de olika medlemsstaterna. Denna kommitté bör ha rätt att övervaka genomförandet av agendan på EU- och medlemsstatsnivå, samt att lämna rekommendationer till kommissionen och de nationella regeringarna.

5.4 Att kommissionen ser över de befogenheter som delas med medlemsstaterna och som härrör från konventionen och unionsrätten i syfte att fastställa var EU kan arbeta tillsammans med medlemsstaterna för genomförandet. Detta bör göras genom att en befogenhetsförklaring tas fram.

5.5 Att en interinstitutionell mekanism inrättas mellan kommissionen, parlamentet och rådet⁽²³⁾. Ordförandena för dessa tre institutioner bör sammanträda i början av varje mandatperiod för att visa sitt åtagande gentemot rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En arbetsgrupp för funktionsnedsättningsfrågor måste inrättas i rådet för att underlätta en sådan mekanism.

5.6 Att EU:s institutioner i agendan inkluderar tydliga, konkreta och specifika riktmärken och mätbara indikatorer i syfte att hålla koll på brister i genomförandet och på ett effektivt sätt mäta de framsteg som görs.

5.7 Att kommissionen säkerställer att effektiva övervakningsmekanismer planeras när lagstiftningsförslag och initiativ tas fram och att tillräckliga resurser och budgetar anslås till detta. Agendan bör inkludera ett tydligt finansieringsåtagande med en indikation på de summor som ska öronmärkas för övervakningsmekanismer.

5.8 Att kommissionen tilldelar tillräckliga resurser till EU-ramen för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i syfte att säkerställa att den kan utföra sin funktion på ett oberoende och korrekt sätt.

5.9 Att EU-institutionerna aktivt och fullt ut involverar organisationer för personer med funktionsnedsättning och organisationer i det civila samhället i avfattandet, genomförandet och styrningen av agendan⁽²⁴⁾. Organisationer för personer med funktionsnedsättning bör även fortlöpande rådfrågas och involveras i utformningen, antagandet, genomförandet och övervakningen av lagar, politik och program som härrör från denna agenda, och bör ha tillgång till resurser som stöder deras meningsfulla deltagande. Samrådsförfaranden bör även vara begripliga och fullt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

5.10 Att kommissionen vidtar lämpliga åtgärder för att säkerställa att Eurostat, i samarbete med nationella statistikmyndigheter och representanter för organisationer för personer med funktionsnedsättning, tar fram ett människorättsbaserat indikatorsystem och ett system för insamling av heltäckande och jämförbara data om jämlik behandling av och situationen för personer med funktionsnedsättning i EU, samt offentliggör mer relevanta och uppdelade analyser om funktionsnedsättningsfrågor. Detta bör ta hänsyn till intersektionalitet när det gäller problem och upplevelser hos personer med funktionsnedsättning, till exempel med hänvisning till kön, ålder, flykting-, asyl- eller migrantstatus eller etnisk minoritetsbakgrund samt olika typer av funktionsnedsättningar och det sätt som detta påverkar välbefinnande och resultat⁽²⁵⁾. Data måste även samlas in om antalet personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och om barn med funktionsnedsättning som inte bor hemma.

5.11 Att kommissionen sätter tryck på medlemsstaterna, genom den europeiska planeringsterminen, för att de ska utarbeta sina egna nationella strategier för funktionsnedsättning, och ta upp genomförandet av konventionen i de nationella reformprogrammen.

5.12 Att kommissionen tillgängliggör alla medel och personalresurser och allt ekonomiskt stöd som krävs för EU:s övervakningsram för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning för att säkerställa att den kan utföra sina arbetsuppgifter i enlighet med artikel 33.2 i konventionen.

6. Kommunikation och spridning⁽²⁶⁾

6.1 EU:s institutioner bör öka medvetenheten om de hinder som personer med funktionsnedsättning fortfarande drabbas av för att krossa stereotyper och arbeta tillsammans med nationella och regionala myndigheter för att säkerställa att denna information når beslutsfattare samt andra intressenter på alla nivåer. Kommissionen bör stödja det arbete som utförs av organisationer för personer med funktionsnedsättning och icke-statliga organisationer som är aktiva på området på EU-nivå.

6.2 Kommissionen bör ta fram kampanjer och utbildningskurser för att öka medvetenheten om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som är riktade till allmänheten, politiskt ansvariga och beslutsfattare, personal vid offentliga och privata enheter, personer med funktionsnedsättning och deras familjer etc. Kommissionen bör uppmantra medlemsstaterna att genomföra liknande kampanjer.

⁽²³⁾ Rekommendationerna från kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning till EU år 2015.

⁽²⁴⁾ Allmän kommentar till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁽²⁵⁾ Artikel 31 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁽²⁶⁾ Artikel 8 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

6.3 Kommissionen och medlemsstaterna bör ägna särskild uppmärksamhet åt att framhålla den diskriminering på flera grunder och intersektionella diskriminering som vissa grupper av personer med funktionsnedsättning utsätts för, i synnerhet när det gäller kvinnor och flickor, hbtj-personer och etniska minoriteter.

Bryssel den 11 december 2019.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
